

RANÝ STŘEDOVĚK

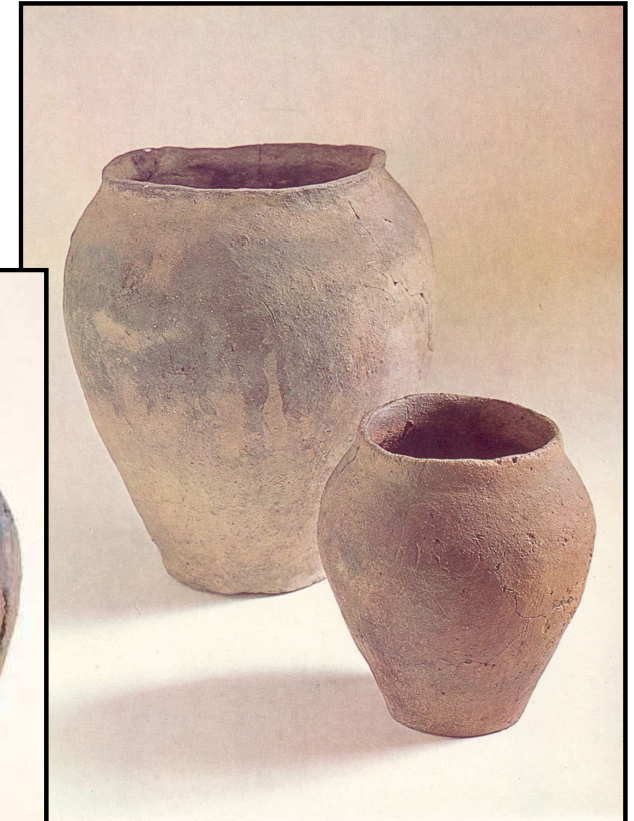
Periodizace a hlavní rysy

- **Časně slovanské období** – 2/2 6. stol. – 3/4 7. stol
  - příchod slovanského obyvatelstva
  - keramika pražského typu (KPT)
  - **Sámová říše**
- **Starohradištní období** – předvelkomoravské – 3/4 7. stol. – konec 8. stol
  - rozvoj keramiky – keramika středodunajské kulturní tradice
  - vznik prvních hradisek
- **Středohradištní** - 800-950
  - vznik **Velké Moravy**
  - rozvoj materiálního bohatství
  - křesťanství
- **Mladohradištní** – 950 - 1200
- **Pozdněhradištní** – 1200 - 1250
  - přechod k vrcholnému středověku

Časně slovanské období

příchod Slovanů na naše území

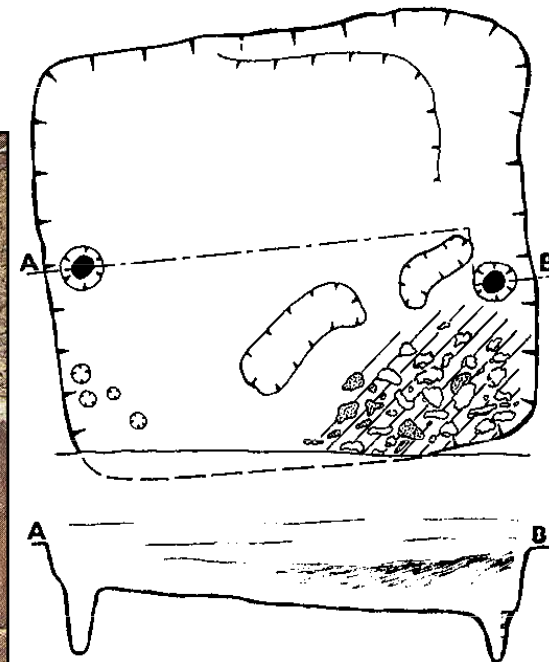
- první slovanská vlna na Moravu a do Čech: první polovina 6.st.
  - **keramika pražského typu (KPT):** v ruce robená, nezdobená, vázovité hrnce s max. výdutí v horní 1/3 výšky, krátký okraj (podrobné třídění: jeden určitý keramický tvar)
- druhá slovanská vlna v polovině 7. století –
  - **keramika středodunajské výrobní tradice**

sídliště

- Březno u Loun, Roztoky u Prahy, Pohansko u Břeclavi, Mutěnice
- zahloubené domy s kůlovou konstrukcí – čtvercové s kamennou pecí v rohu
- shlukové, okrouhlice, řadové vesnice
- ojediněle výrobní stavba, hospodářské – jen obilnice
- hradiska – neznáme
- z písemných pramenů:

Wogastisburg

PR

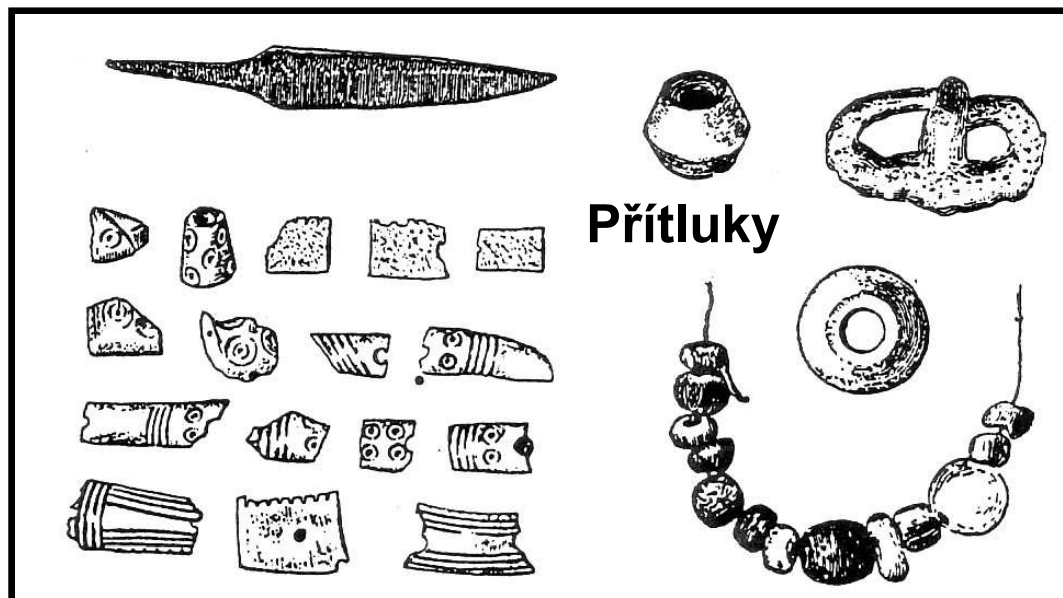
- **žárový** (urna – nádoba KPT)
- pohřebiště: Břeclav-Pohansko, Lanžhot – les Trnava, Přítluky, Vícemilice
  - pohřebiště: plochá, popelnicová
    - předměty přepálené

kámen

- brousky a žernovy

kov

- železné nože, nástroje a nářadí
- bronzový šperk

Avaři a Avarský kaganát

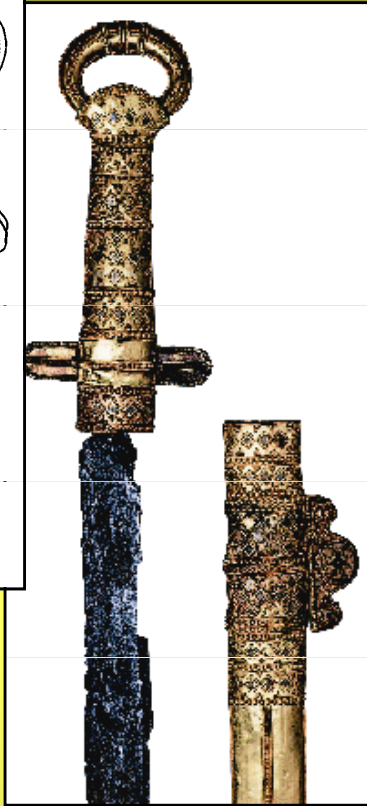
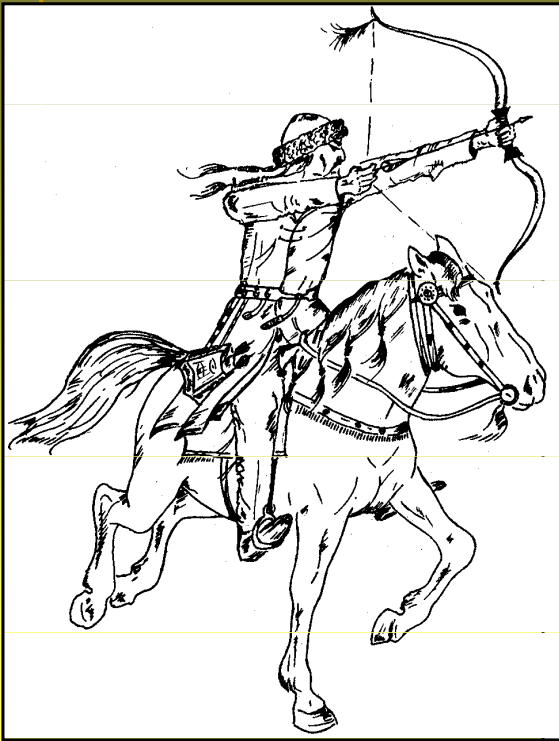
- **Avaři** – stepní etnikum
- kmeny War a Chun
- **kaganát** – nejednotná etnicita (Kutriguři, Onoguři, Gepidové, romanizované obyvatelstvo)
  - **kagan, jugur, kapkan, tudur**
- **463** – první písemná zmínka
- **567** – spojenci Langobardů proti Gepidům (568 – odchod Langobardů z Panonie do Itálie)
- **Avarský kaganát**
  - **602** – krize kaganátu
  - **626** – Cařihrad (Avaři a Slovani poraženi)
  - **623** - Sámova říše
  - **778** – **války s Karlem Velikým a pád avarského kaganátu (1. výprava 791; 803 – zpacifikována Panonie)**

Periodizace avarského kaganátu

(podle Stadlera)

FÁZE	DATA
předavarské	536 - 568
raněavarské I	568 - 620
raněavarské II	620 - 665
středoavarské I	665 - 690
středoavarské II	690 - 710
pozdněavarské I	710 - 725
pozdněavarské II	725 - 760
pozdněavarské III	760 - 810/830

Avarský kaganát: Karpatská kotlina

- kovolictví, kovotepectví – vysoká úroveň
- válečné kořistění
- **PR:**
  - kostrová pohřebiště (až 6000 hrobů)
  - ve starším období bohaté „knížecí“ pohřby
  - Středoavarské obd.: jezdecké pohřby
  - birituální pohřebiště (slovanská složka)
- **sídliště:** přibývají v mladším období (obdélný půdorys s pecí v rohu – Zillingtal)
- opaskové garnitury – lisované, lité
- třmeny
- západní „importy“ – sax, spatha, kopí

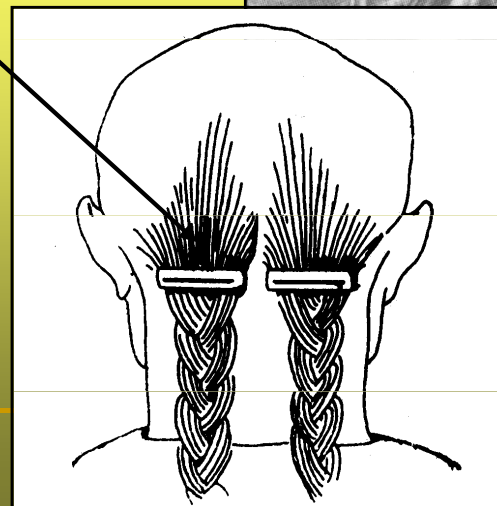

Mužské hroby

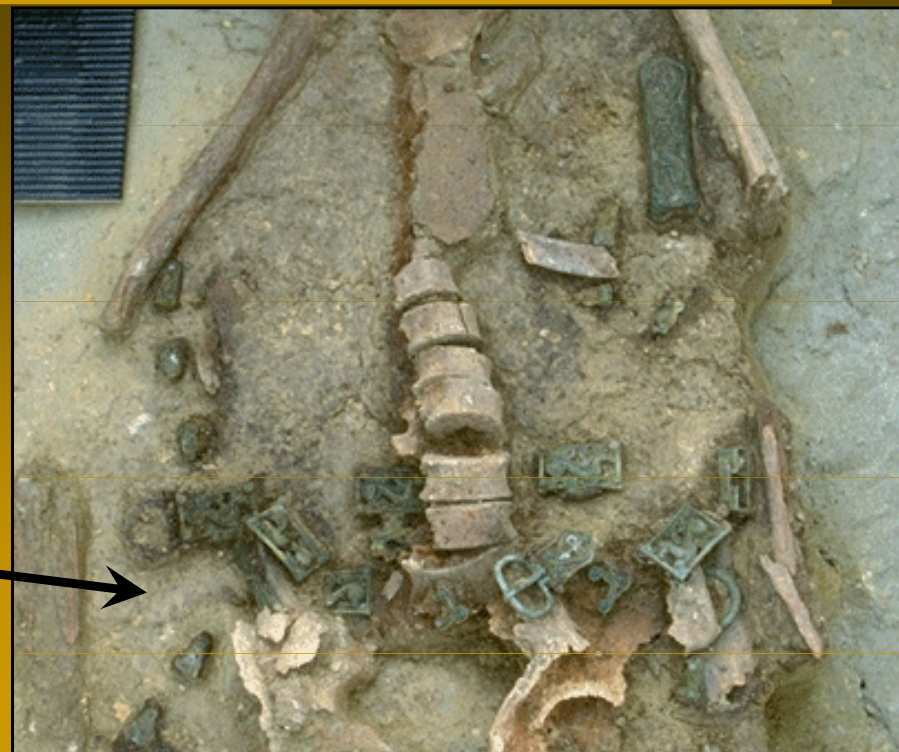
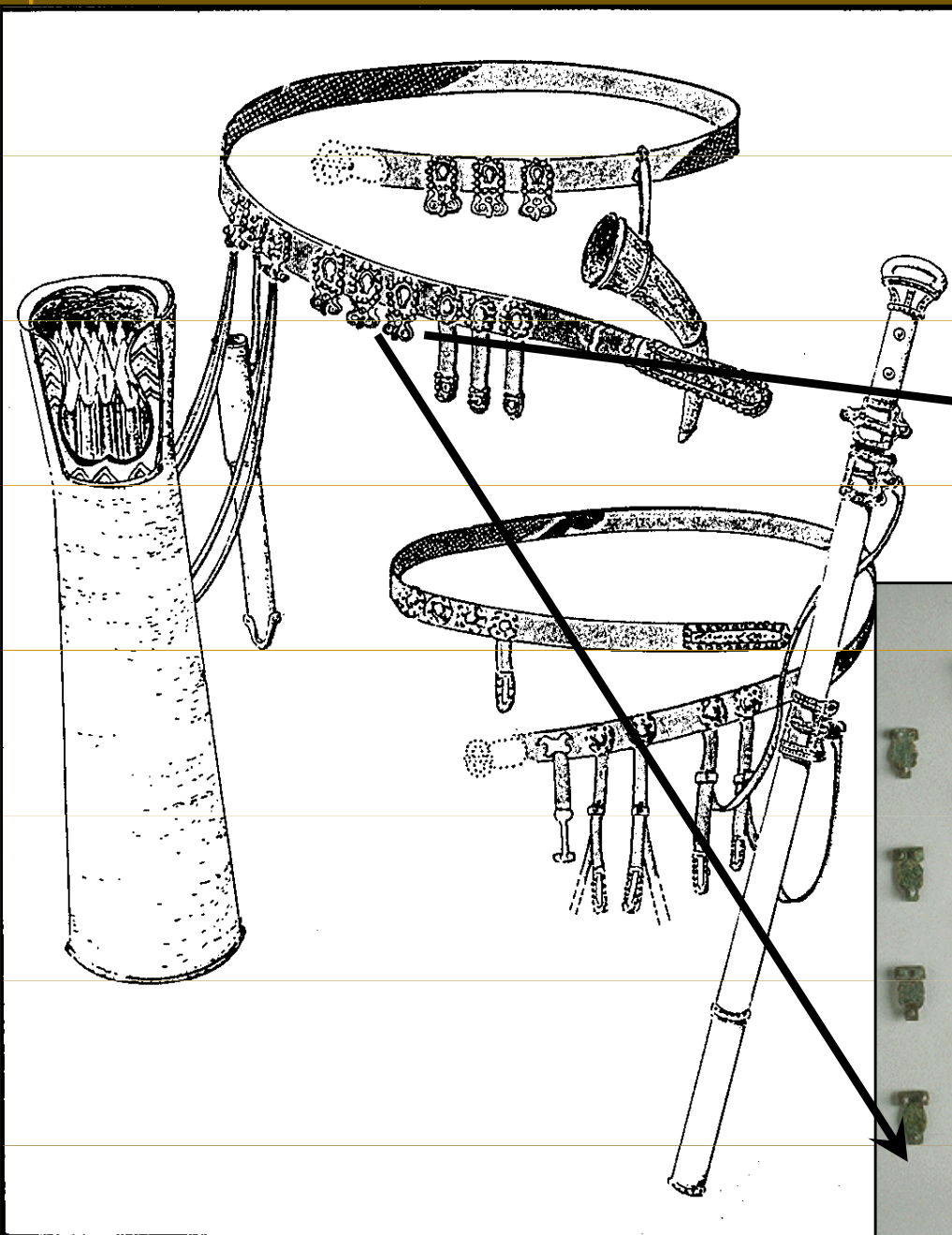
kostěné obložení reflexního luku

jezdecký pohřeb

rekonstrukce avarského opasku

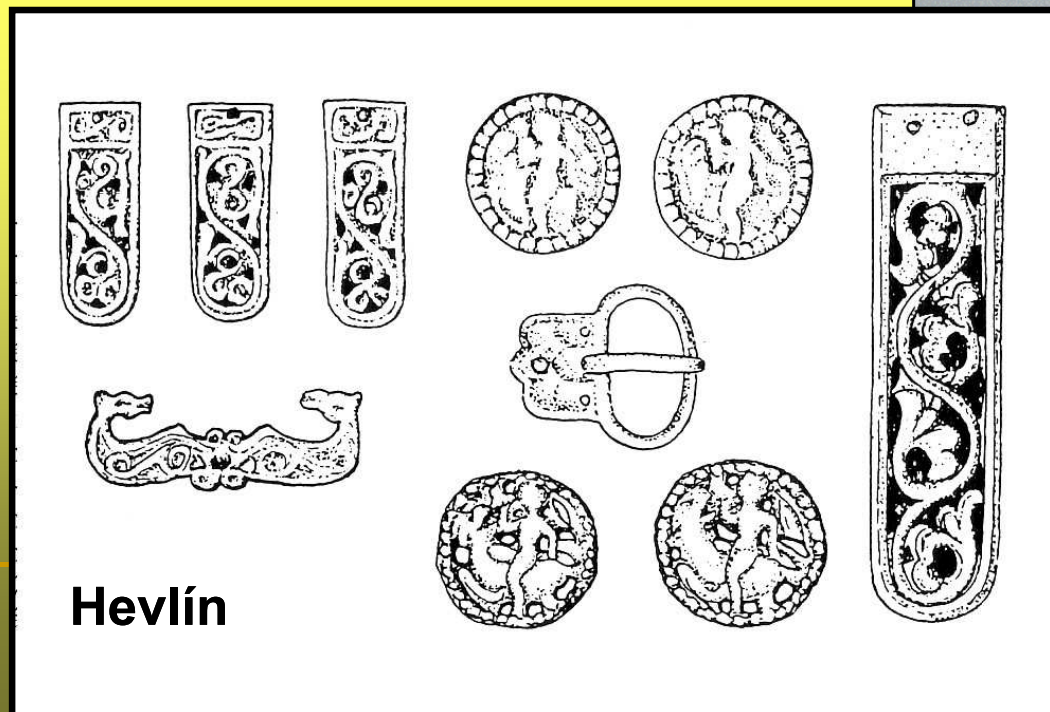

■ Avarsko-slovanská pohřebiště

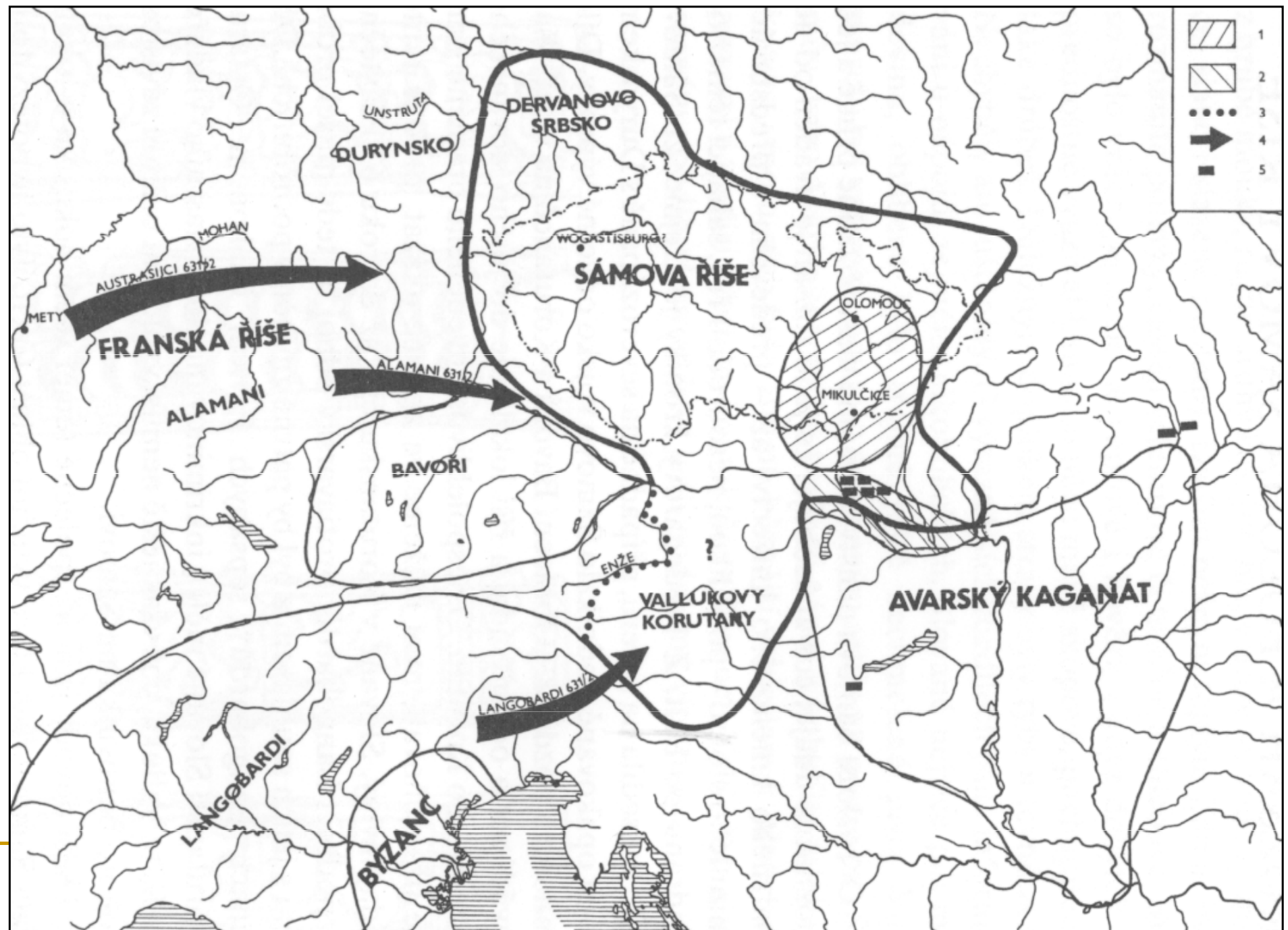
- na jižním Slovensku:
Devínská Nová Ves,
Holiare, Želovce, aj.
- na jižní Moravě:
  - Dolní Dunajovice –
kostrový hrob s litými
garniturami; Hevlín ?

Ženské hroby

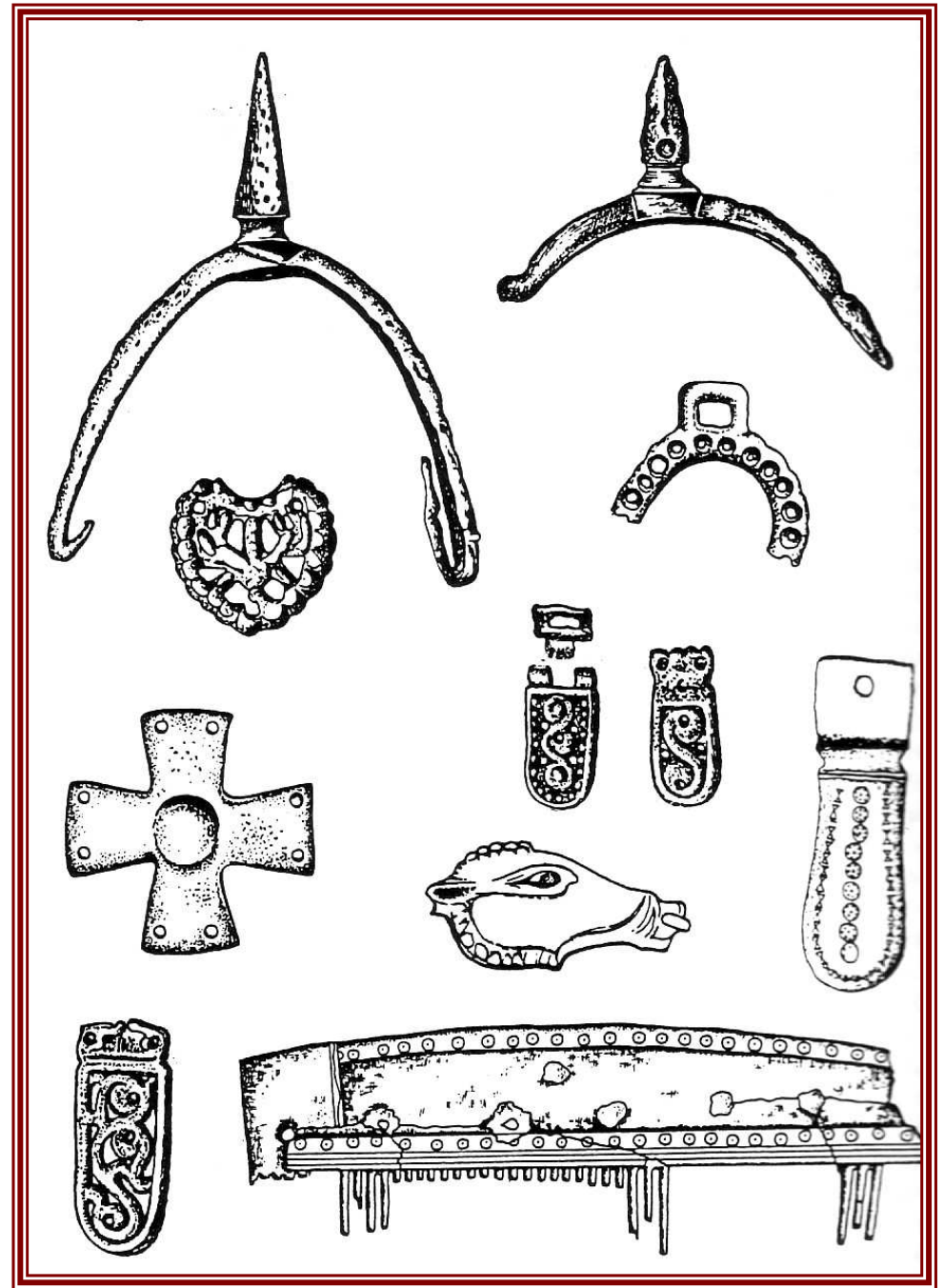
naušnice
(podle Čilinské) typ Ic

SÁMOVA ŘÍŠE

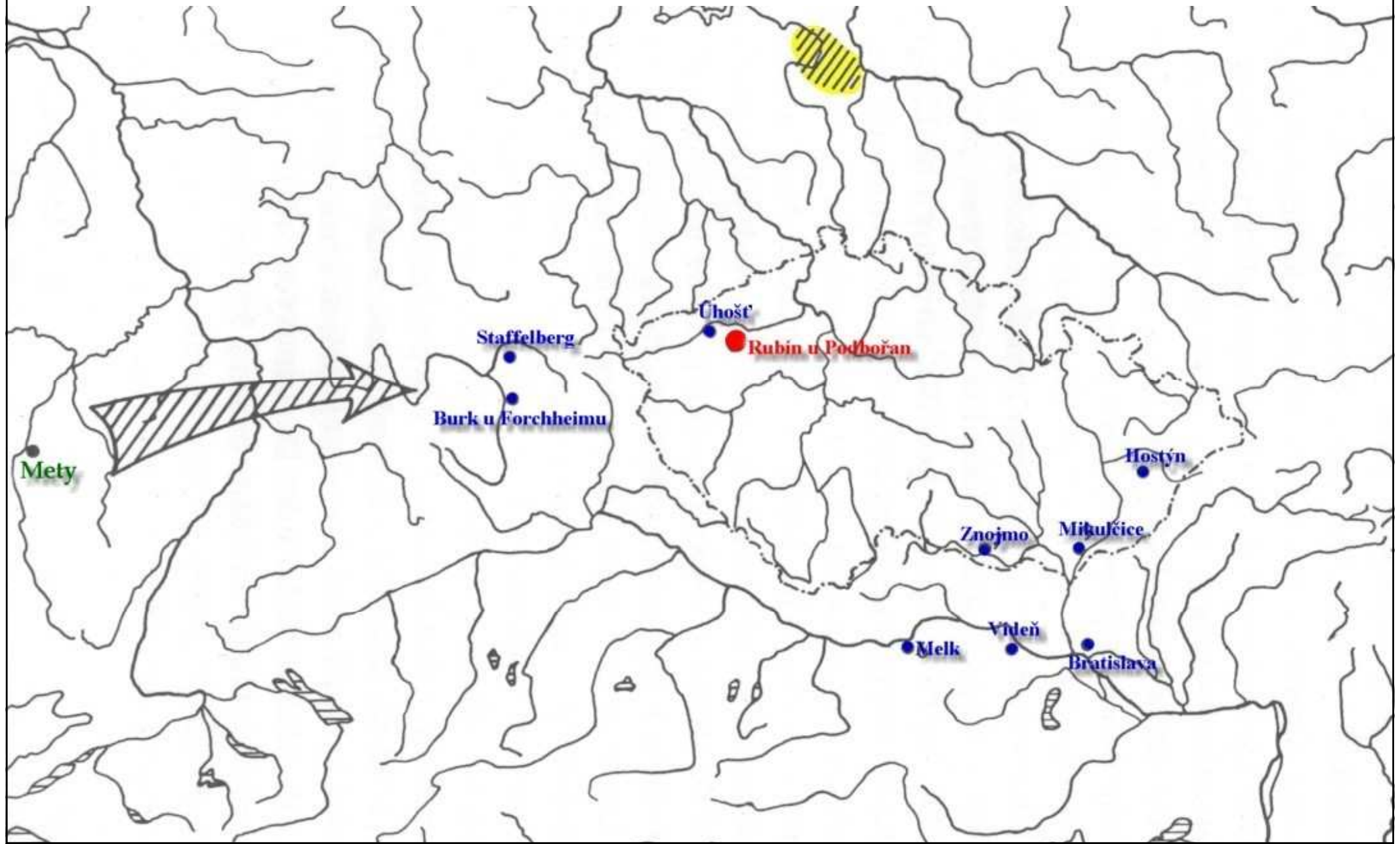

- původ Sáma (†658) - ?
- Fredegar: „homo nomen Samo, natione Francos, de pago Senonago“
- 623/624 – vzniká Sámův kmenový svaz (první historický mocenský útvar západních Slovanů)
  - proti Avarům, Frankům
- 631/632 – bitva u Wogastisburgu
- centrum: J-Morava

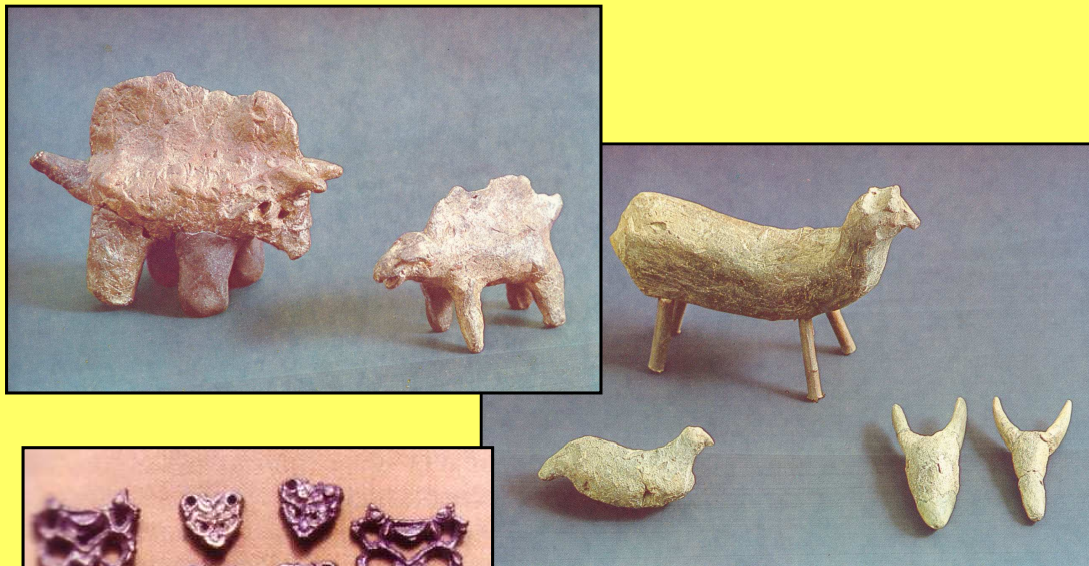

Rubín u Podbořan

WOGASTISBURG/ Rubín u Podbořan

Starohradištní období/ předvelkomoravské

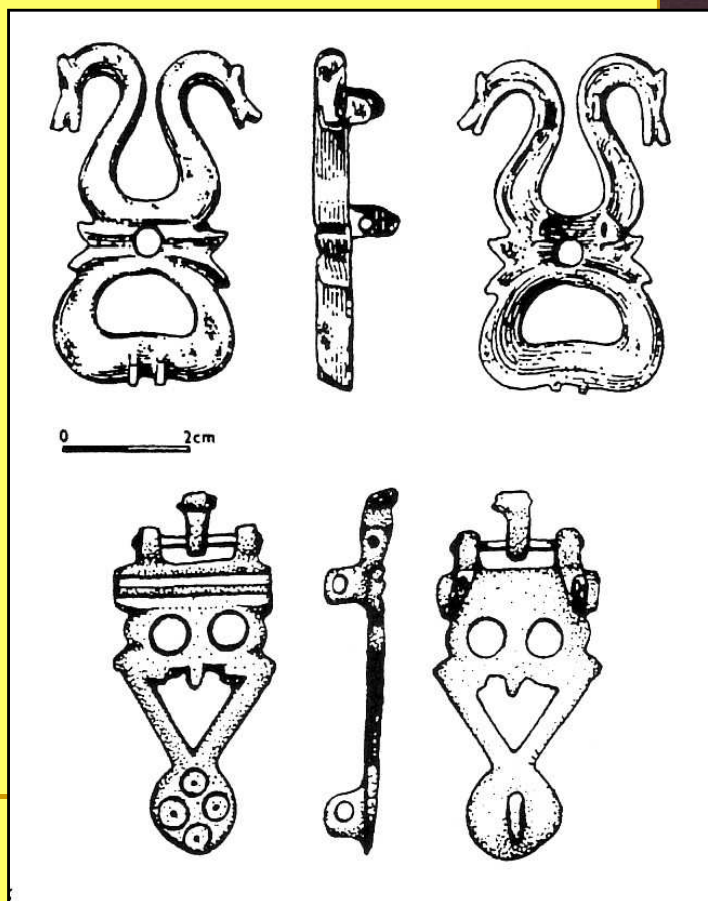
- sídliště
- hradiště –
  - Mikulčice (dílna na výrobu litých garnitur), Zelená hora u Vyškova, Brno Líšeň – Staré Zámky, Olomouc
  - Hradsko u Mšena, Klučov, Praha – Šárka
  - Pobedim, Nitra

„importy“

- byzantské
  - nákončí
  - přezky
  - mince
  - šperk
  - Křížky
- západní
  - saxy (na avarsko-slovanských pohřebištích)

Zemianský Vrbovok

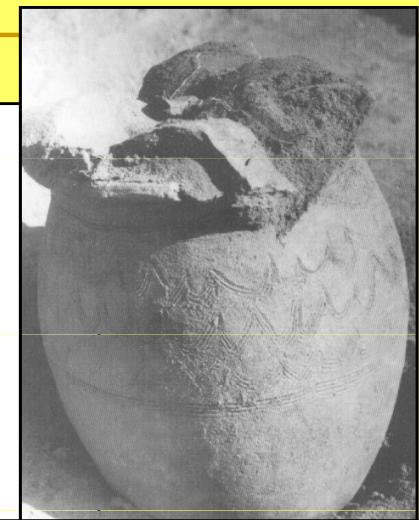
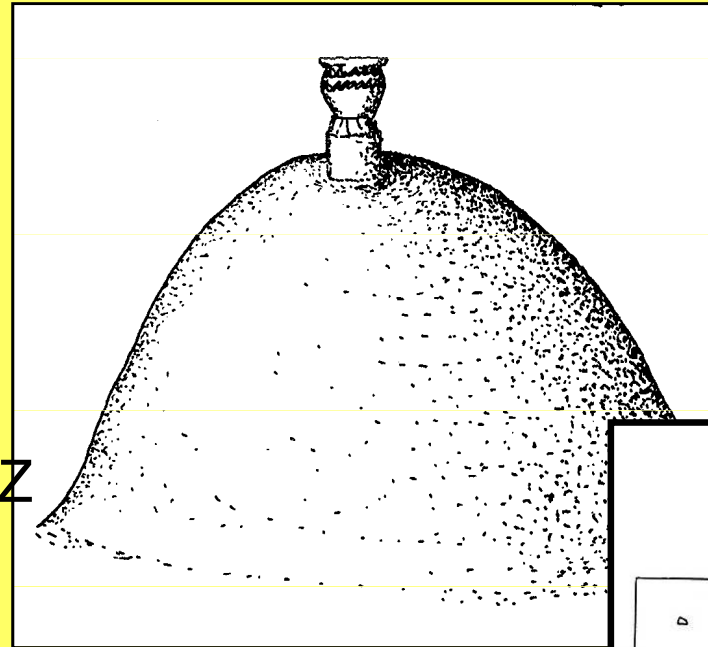
PR

■ žárový

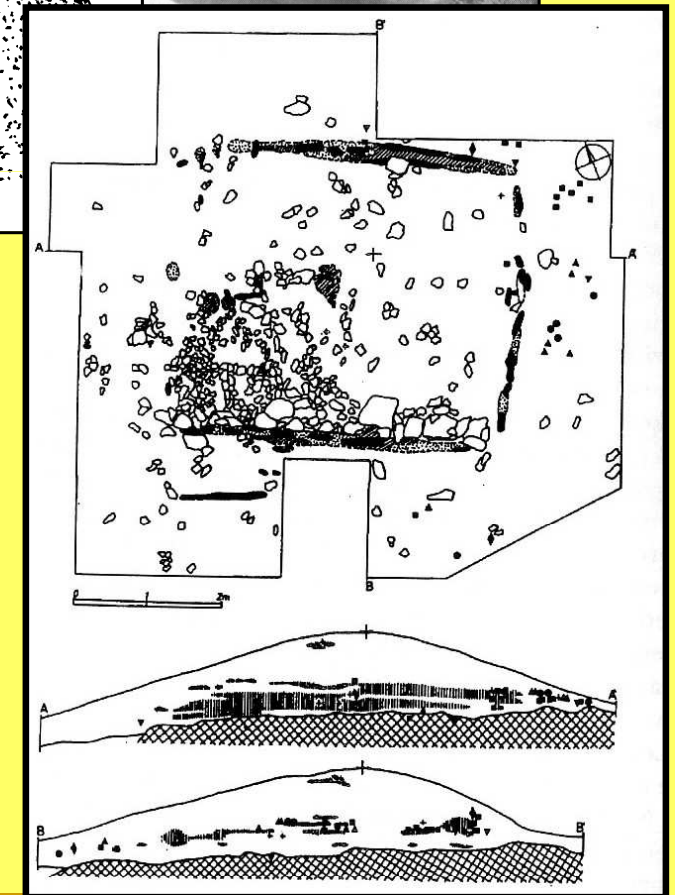
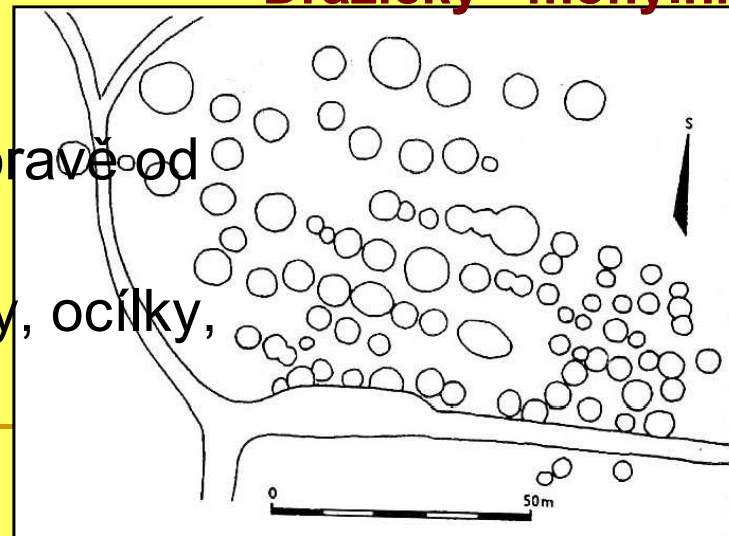
- v urně
- v jamce - ve váčku
- pohřebiště:
  - plochá
  - mohylová (hlavně v J, Z a SV Čechách, ale i Morava) – v Čechách mohylové pohřbívání přežívá do 10. století, ale žárový ritus je nahrazen kostrovým
- **výbava:** poškozená žárem, chudá – vesnické obyvatelstvo

- **kostrový** – na Moravě od 2/2. 8. století

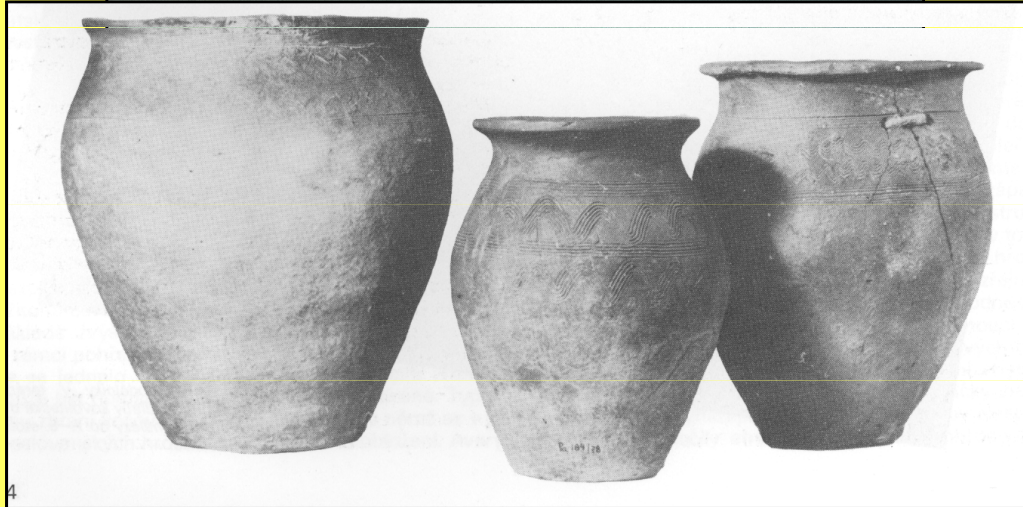
- **výbava:** nože, přezky, ocílky, korálky, hřebeny, aj.

Dražičky - mohylník

Kožlí u Orlíka (půdorys a průřez mohylou)

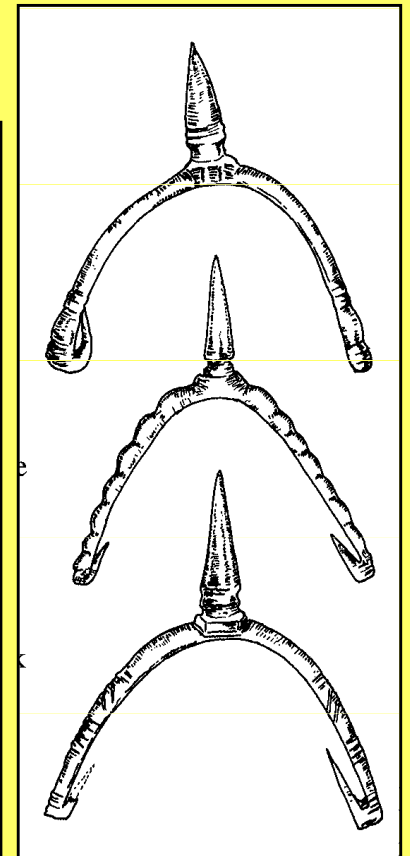
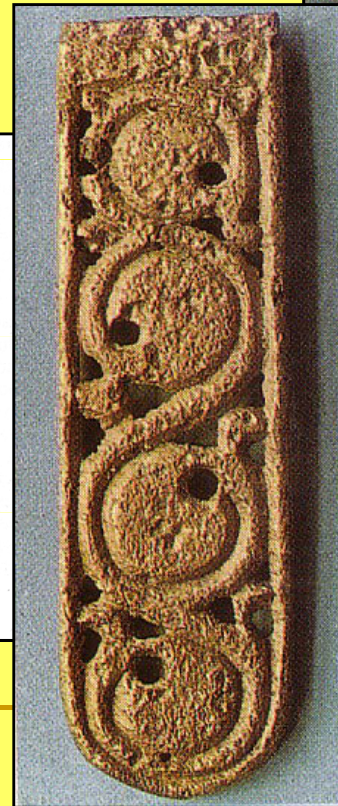

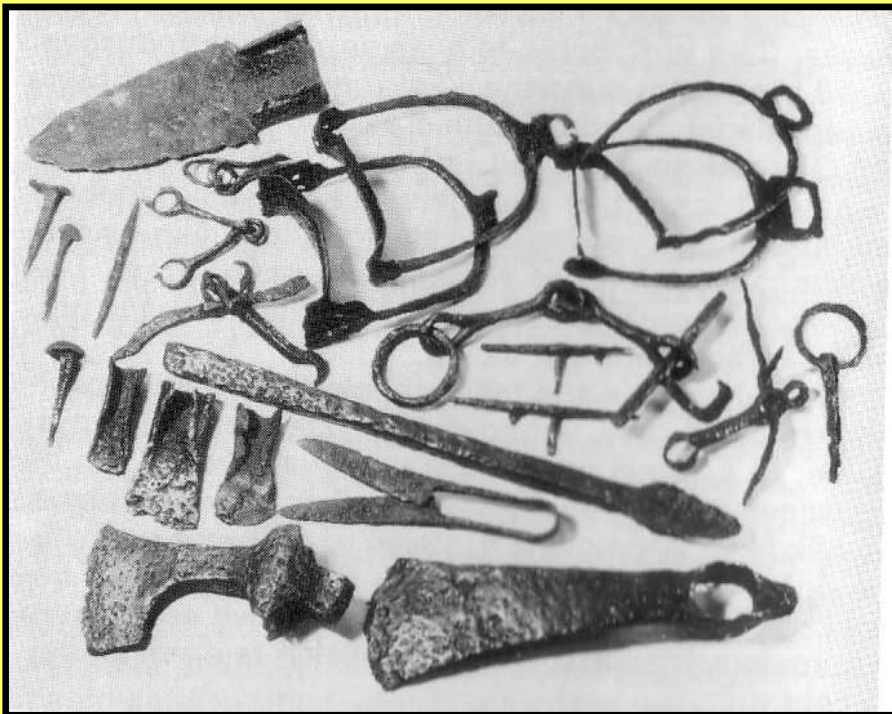
- **keramika:**

- středodunajské výrobní tradice (dříve podunajský typ): pozdně antické vlivy

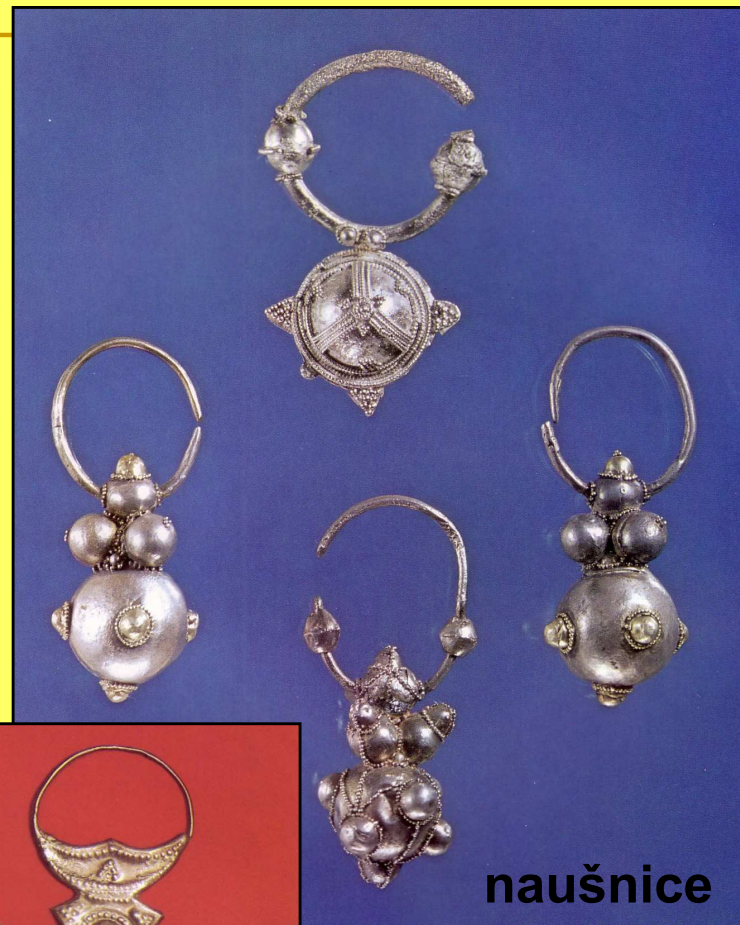
- **ostruhy: s háčky**

- **lité garnitury**

depoty železných předmětů - Brankovice

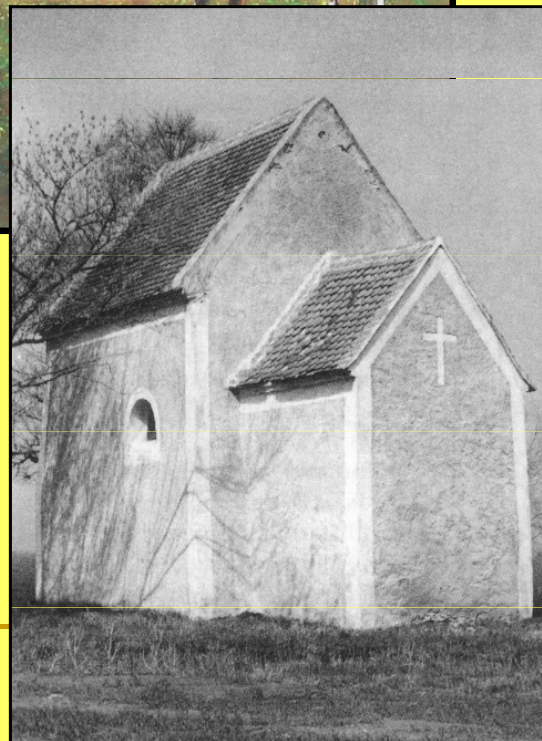

naušnice

šperk

Středohradištní období

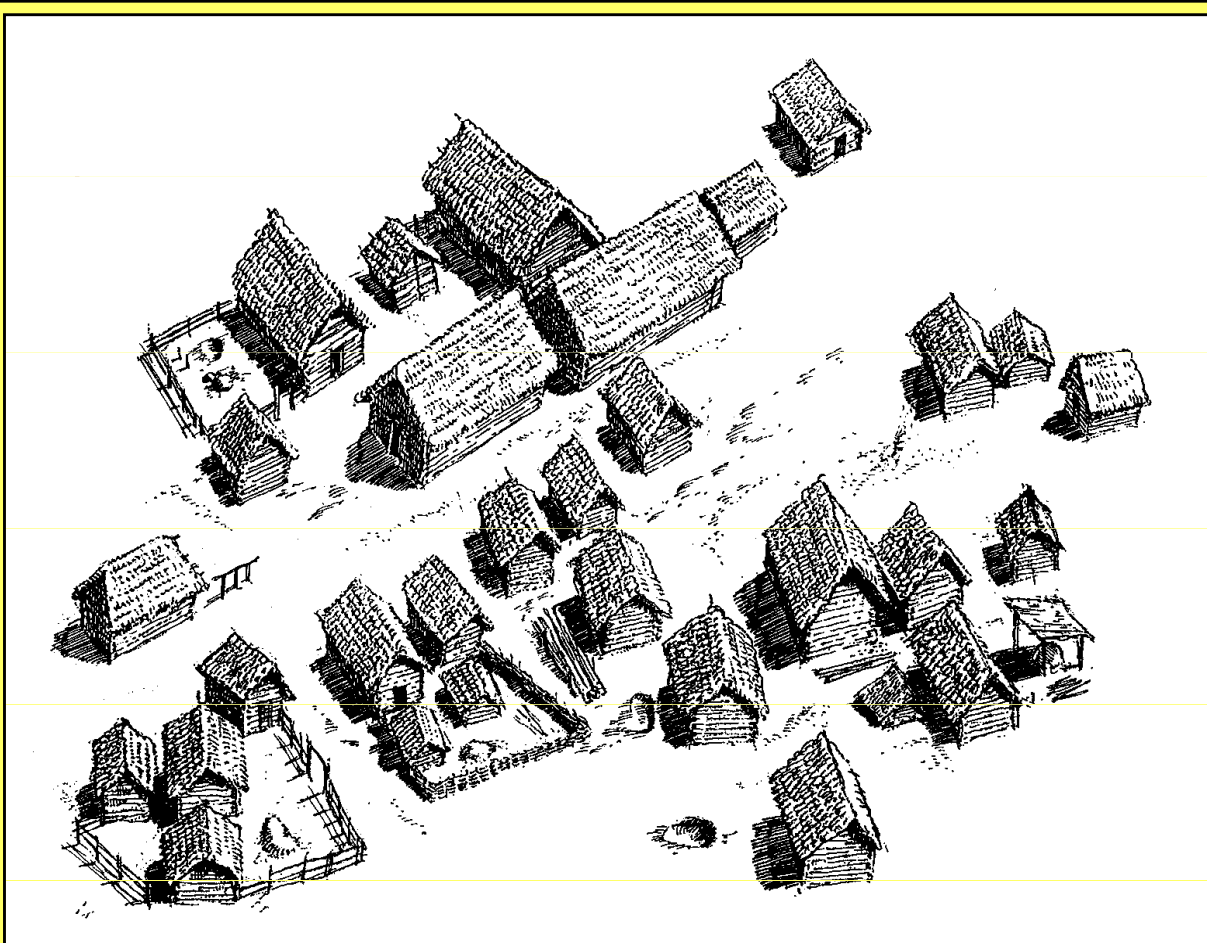

Velká Morava

Mojmírovci

hradiště – Mikulčice,
Pohansko u Břeclavi,
Staré Město – Uh.
Hradiště, Staré Zámky –
Brno Líšeň, Olomouc

- opevnění
- dvorce
  - obydlí, výrobní objekty
- církevní architektura
- pohřebiště, hřbitovy

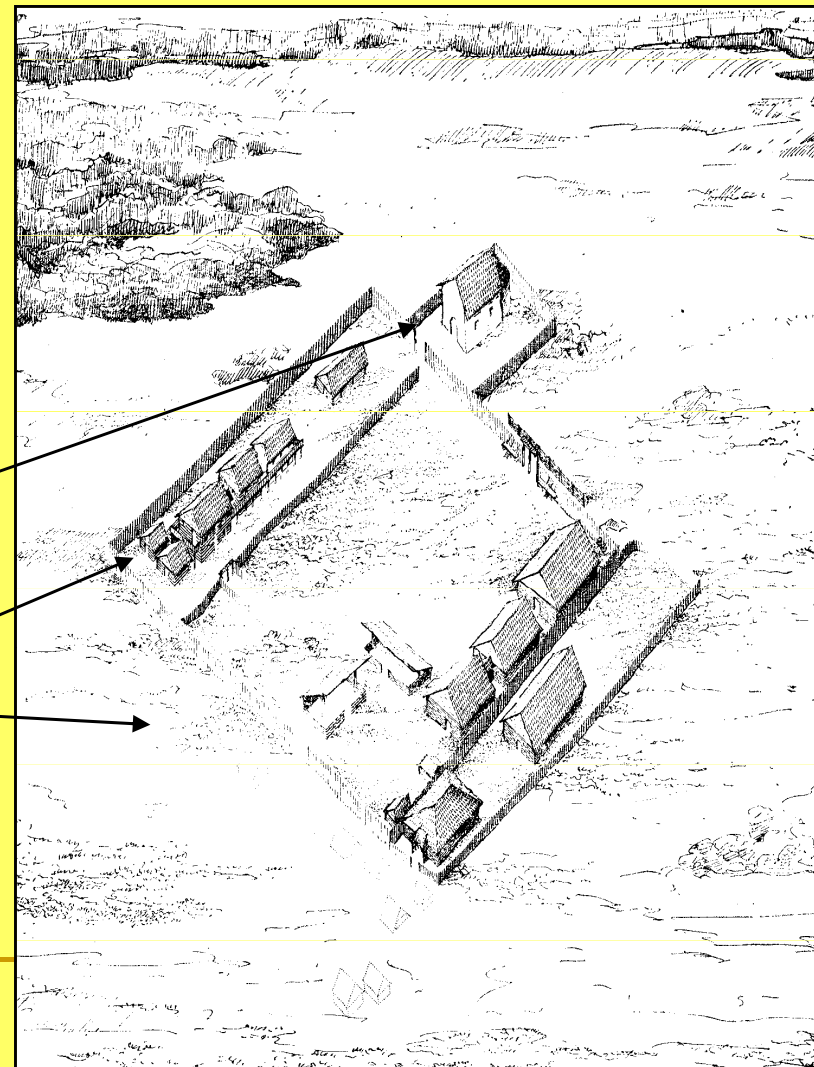

■ Rekonstrukce dvorců

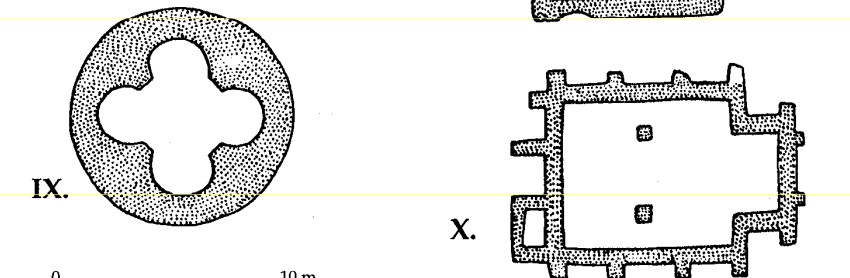
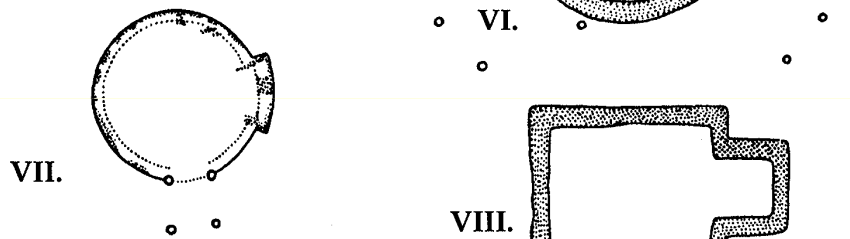
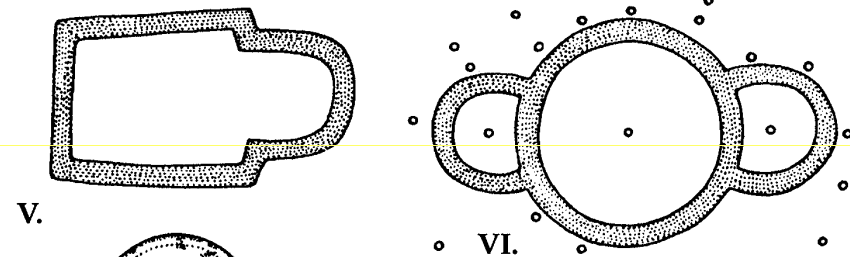
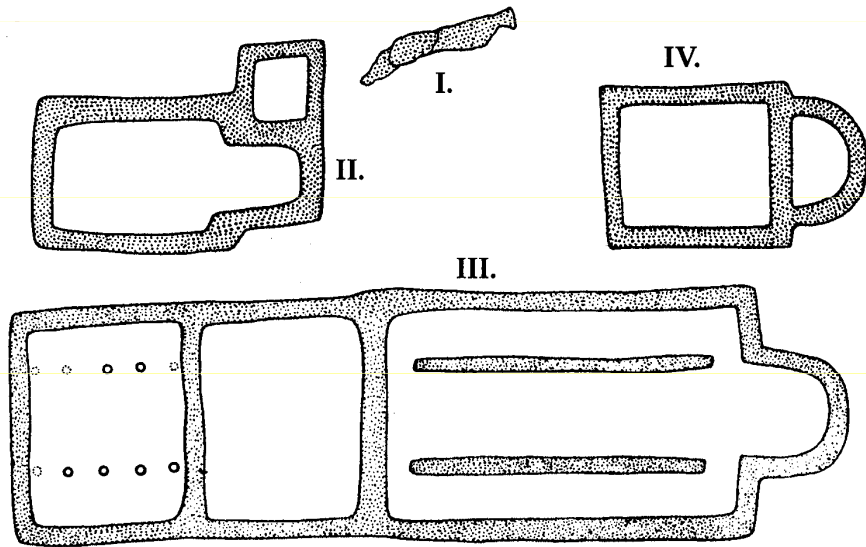
■ Břeclav – Pohansko

■ kostel

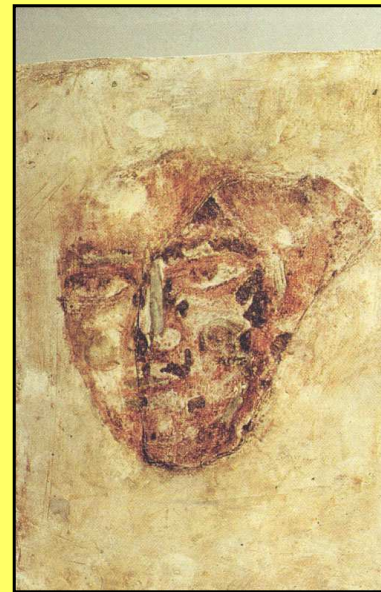
■ palácová stavba

Mikulčice

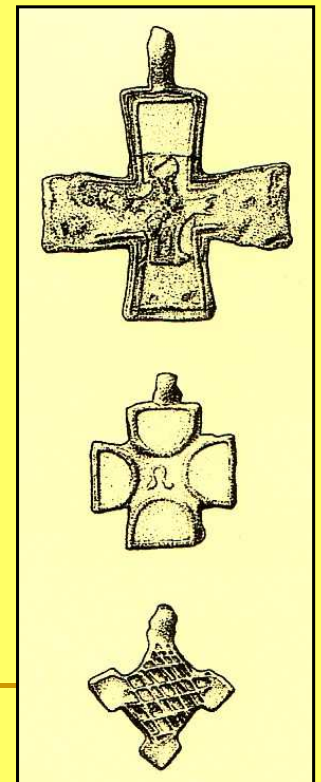
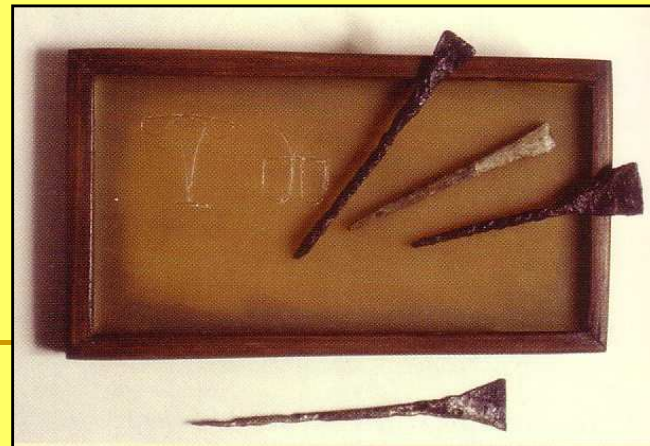

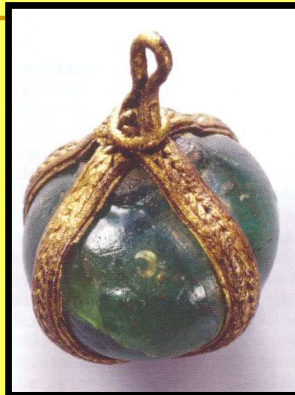
0 10 m

Projev křesťanství

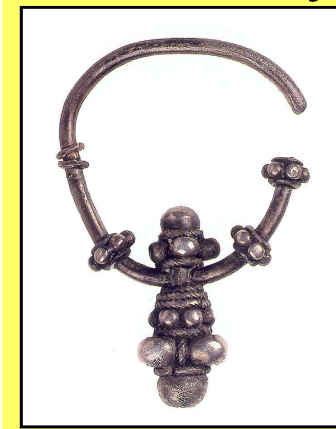
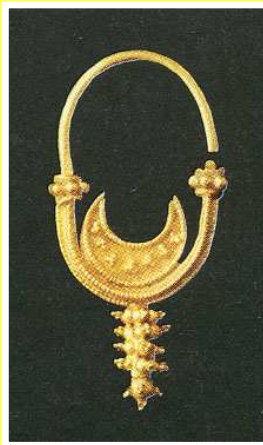
- církevní architektura
- křížky
- kování v podobě knih
- vzdělanost - stilus

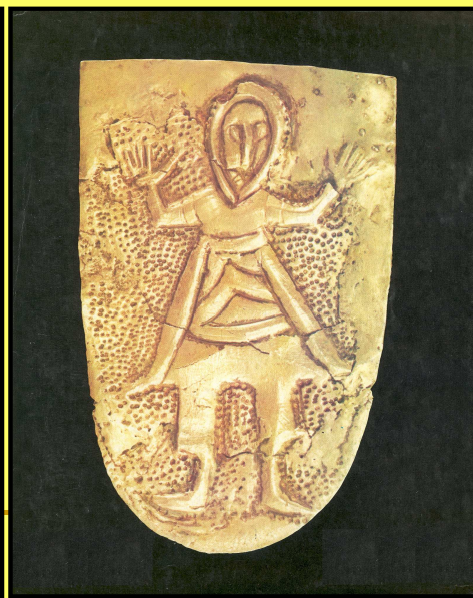
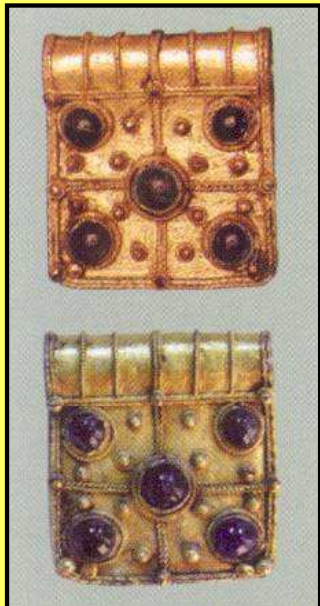
ŠPERK

- gombíky
- prsteny
- náušnice
- závěsky

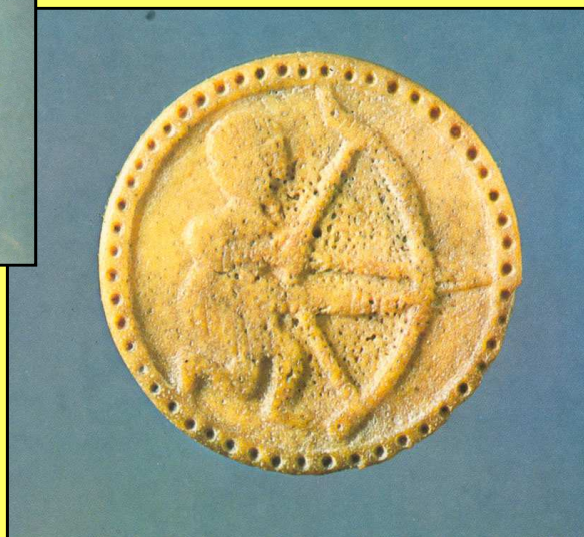
Opasek

- nákončí

KPI

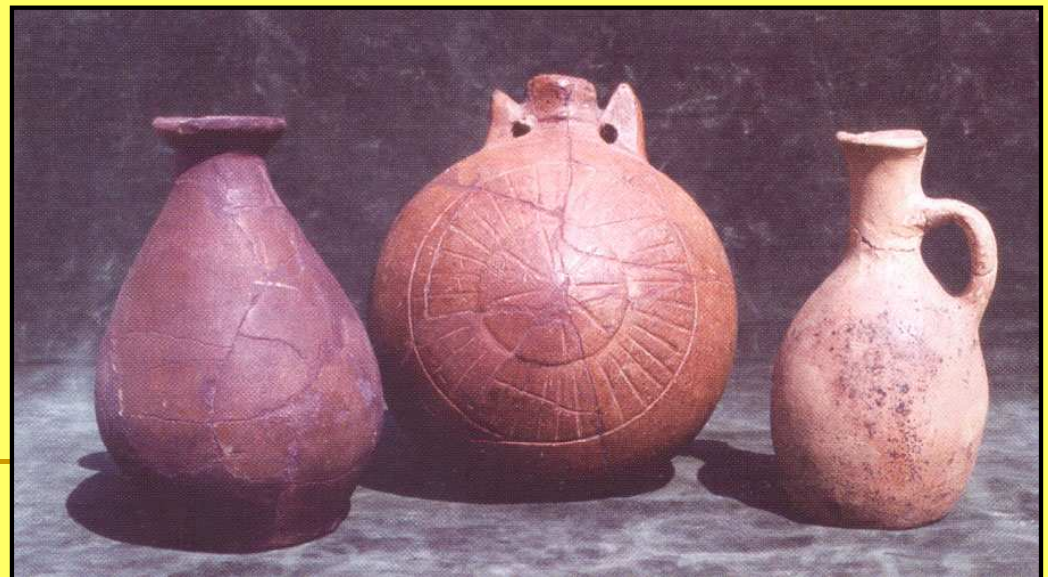
- hřebeny
- trojcípé parohové schránky
- jahelníčky
- hrací kameny

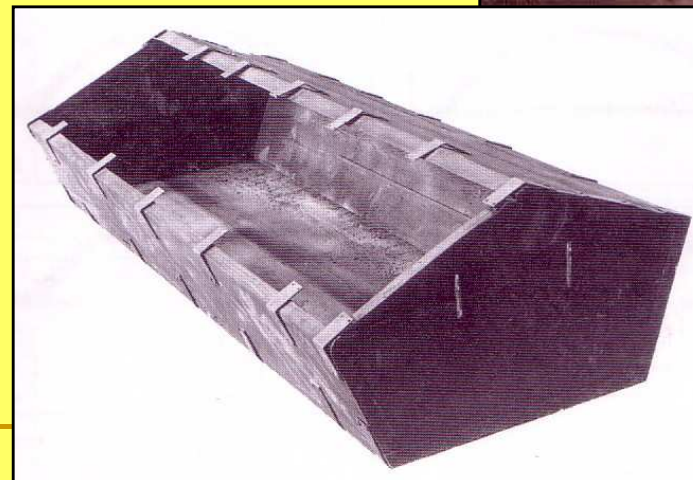
keramika

- **Blučinský typ:** výzdoba (strmé vlnovky v kombinaci s vodorovnými rýhami)
- **Pomoravský typ:** sporadická výzdoba hrncovitých tvarů s jednoduchým zaobleným/seříznutým okrajem
- **antických tvarů** (jemně plavená hlína) – láhve, čutory, amfory
- **stavební:** střešní krytina – Uh. Hradiště – velké tašky, prejzy, zdobené hřebenáče

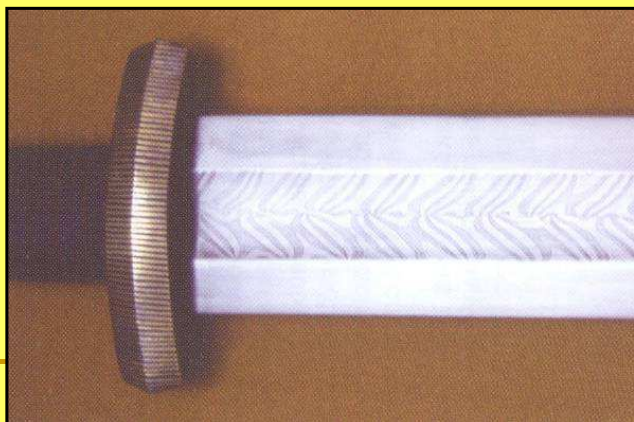
PR

- **kostrový**
- od 9. století se objevují rakve
- pohřebiště
  - plochá
    - řadová
    - hřbitovy v okolí kostelů
  - mohylová
    - **bohatý knížecí hrob ženy – Želénky (solitérní mohyla)**
- žárový – přežívá v Čechách ještě v 9. století

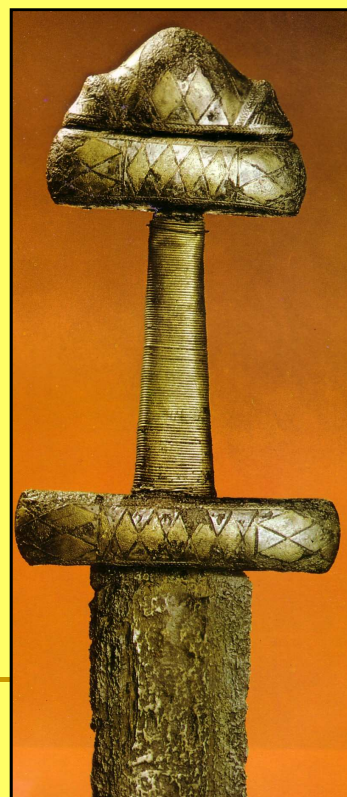
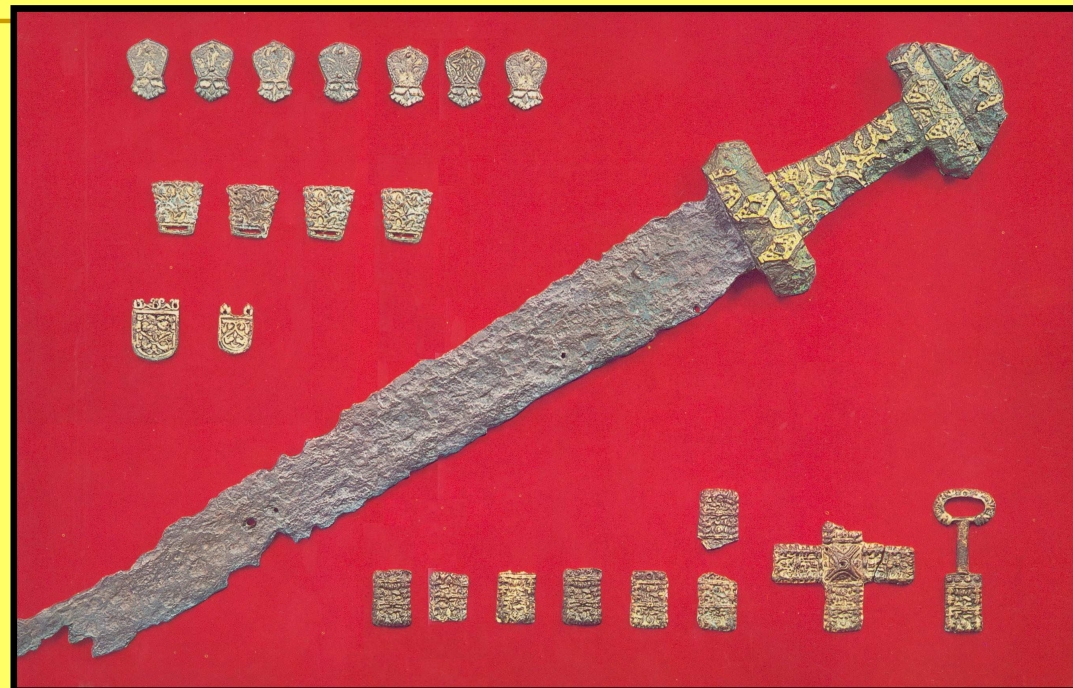

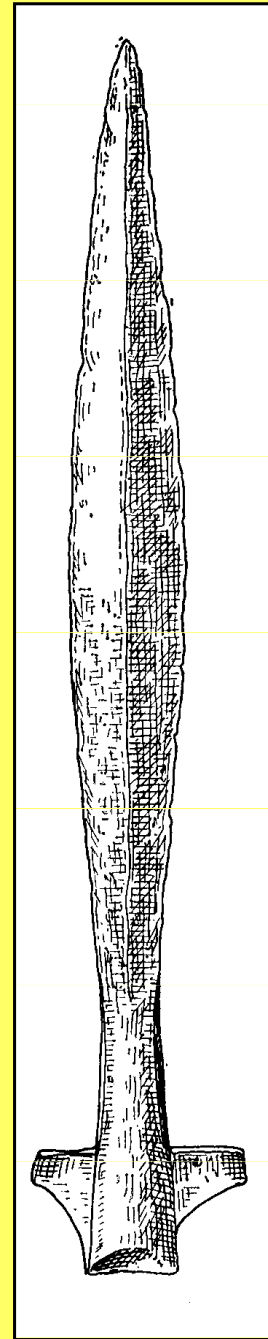
Výzbroj a výstroj

- meč: podle Petersena typ **X, Y, K, M, H**
  - řemení meče – Kolín knížecí hrob, Blatnica
- kopí
- sekera - bradatice
- brnění
- přilba (Hradsko u Mšena)
- ostruhy, třmeny, kování
uzdění koně

rekonstrukce – damascénská ocel

■ Karolinské

- meče, kopí
- kování řemení meče
- skleněné nádoby
- křížky

■ Pobaltské

- jantar

■ Byzantské

- křížky
- šperk
- mince

■ Porýní

- sklo
- email

Kolín – knížecí hrob

„importy“

emailem zdobená
část z kování dýky

Michael III.

Theofil

■ nomádké etnikum

Mad'ari

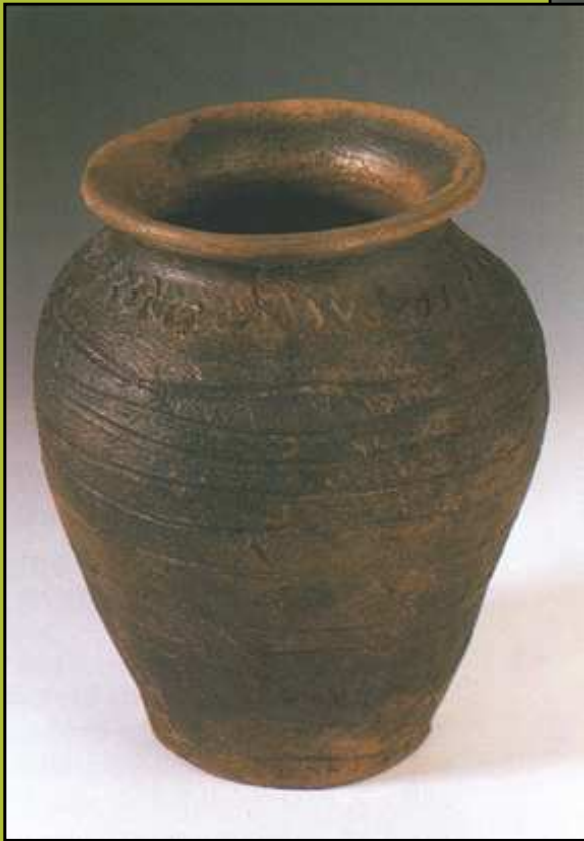

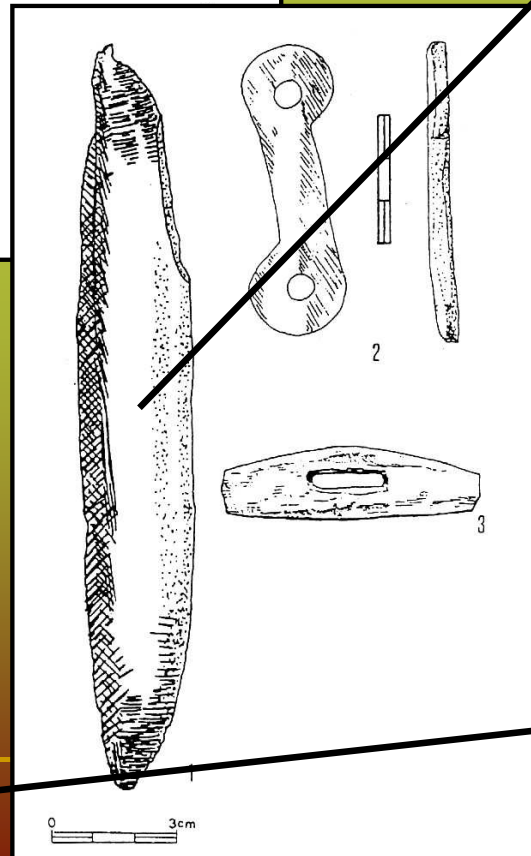
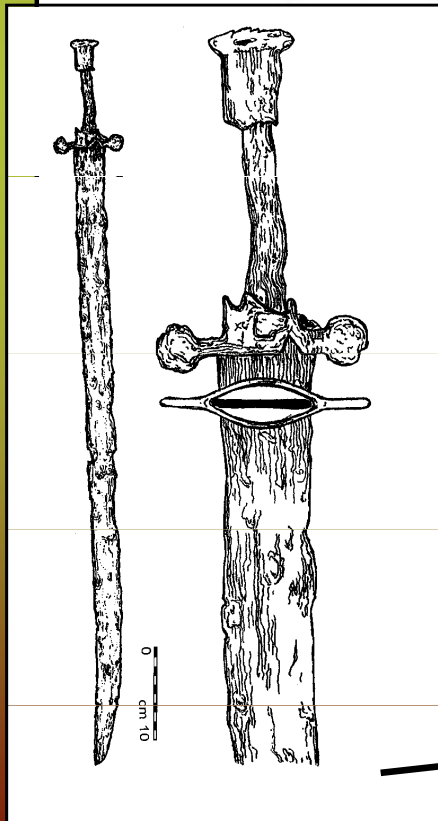
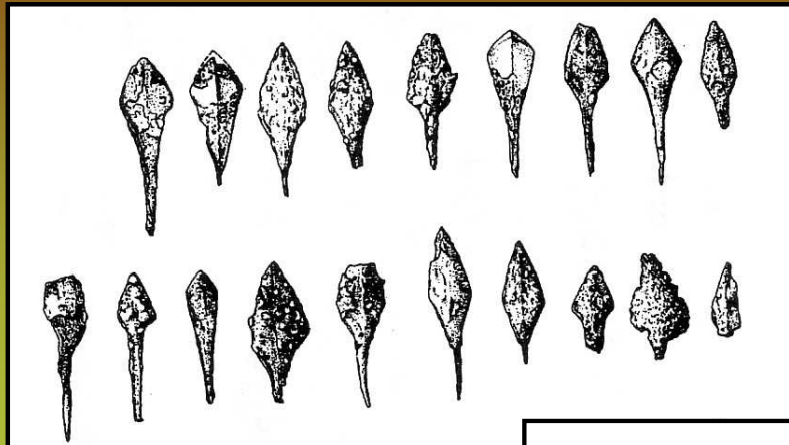
keramika

kotle

Maďarské nálezy z území Čech a Moravy

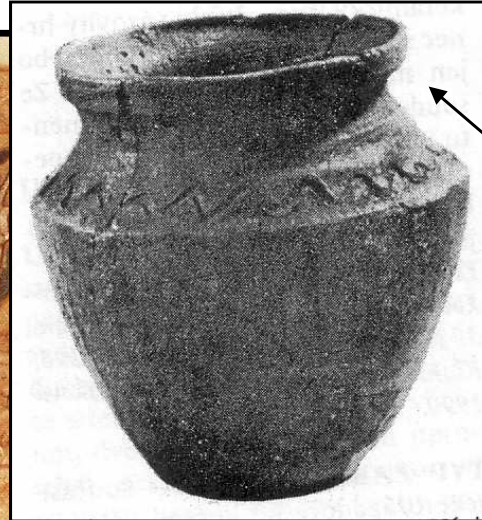
■ Čechy:

- ❑ kost. obložení reflex.luku - Libice nad Cidlinou
- ❑ garnitury a koň. postroj – Litoměřicko
- ❑ zlomek kotle – Libědice
- ❑ hroty šípů: Hradiště u Nemětic

■ Morava:

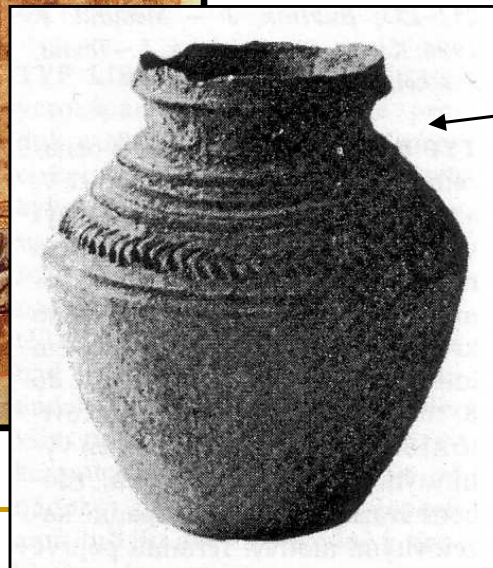
- ❑ hroty šípů – hradiště: Mikulčice – Valy, Brno – Líšeň, Břeclav – Pohansko, Znojmo – Hradiště
- ❑ keramika: Olomouc-Nemilany, O.- Slavonín
- ❑ šavle: Olomouc-Nemilany

Mladohradištní období

keramika

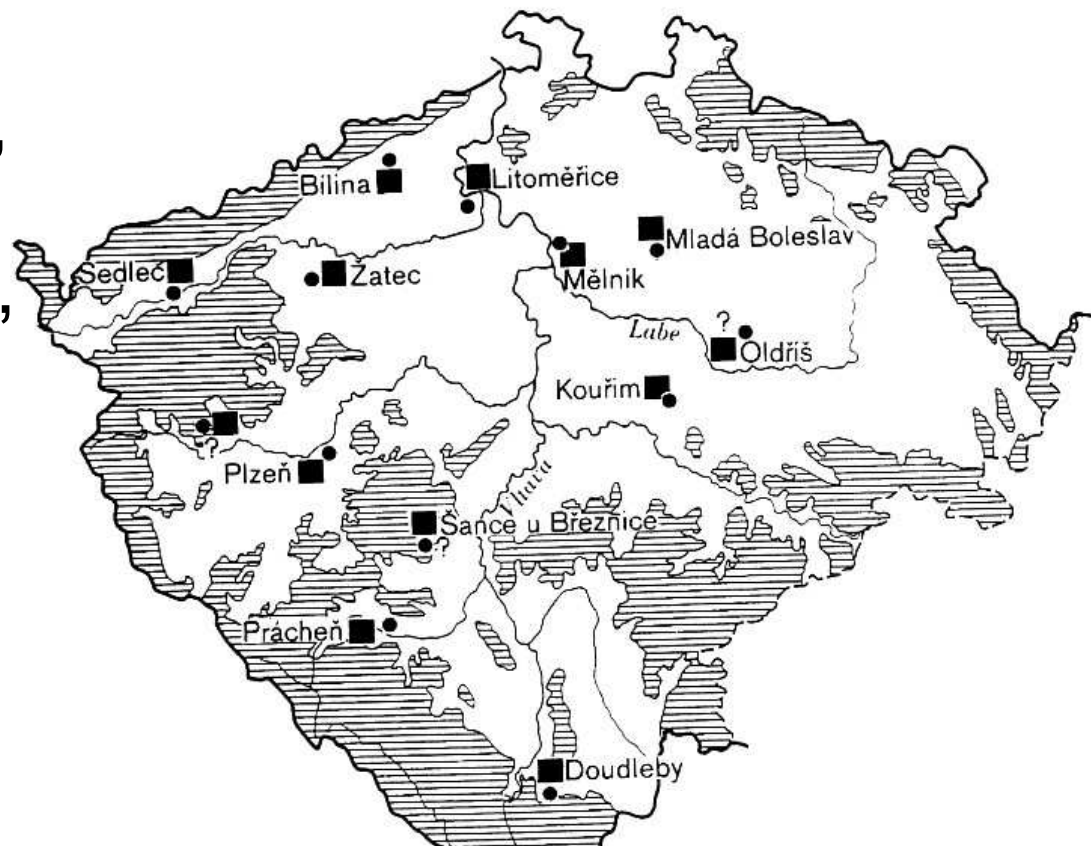
- **Libočanský typ** (10.st – 11.st; dvojkónické tvary se silně prohnutým ostře odděleným hrdlem zdobeným vlnicí)
- **Litoměřický typ** (10.st; hrncovitá nádoba s prožlabeným okrajem, dva ryté hřebenové pásy)
- **Zabrušanský typ** (10.st; dvojkónický hrnec s ostře lomenou výdutí, kolek – esovitý, šikmé linie, větvičky a 2 vodorovné rýhy)

sídliště

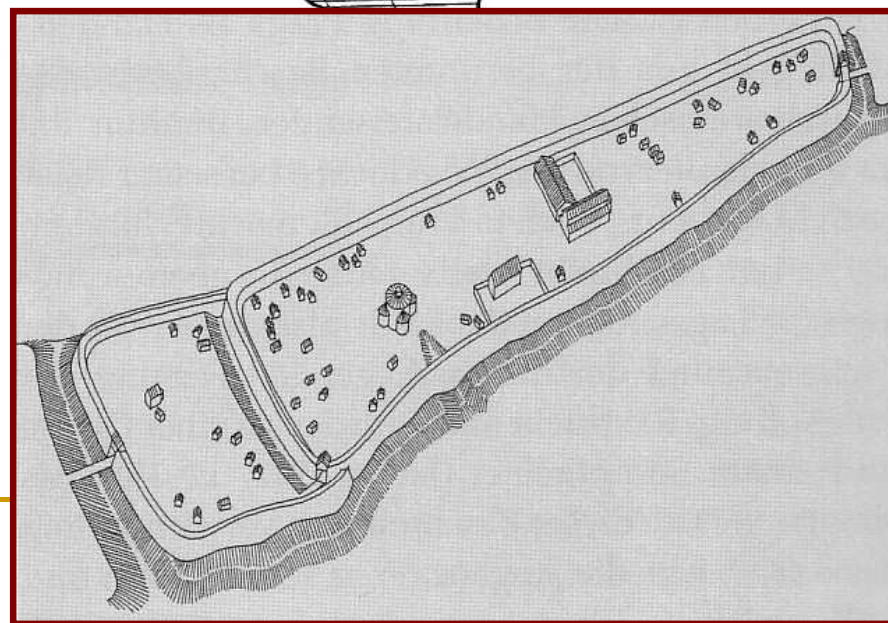
hradiště – Pražský hrad,
Libice nad Cidlinou,
Zabrušany, Litoměřice,
Netolice, aj.

- církevní architektura
(kostely, kláštery)
- hradská správa

PR

- **kostrový** – plochá pohřebiště, hřbitovy
- Mušov
- výbava: chudne; esovitě záušnice, prsteny

- mince

- šperk

- esovité záušnice

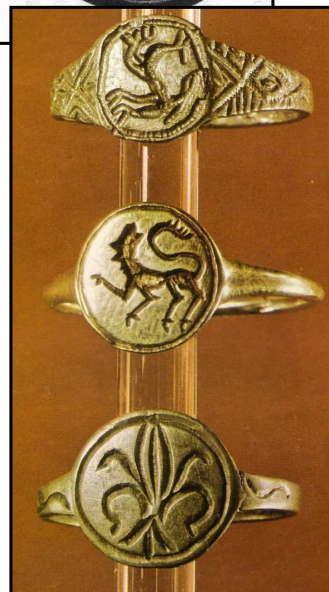
- prstény

- výzbroj

- meč

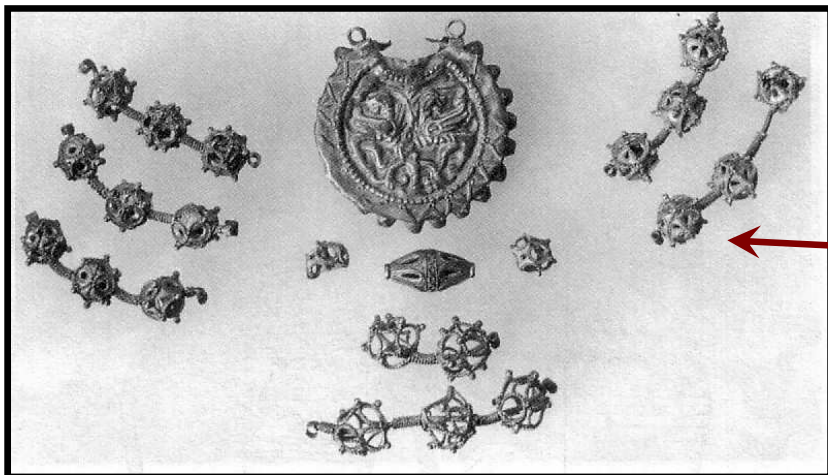
- sekera

- hroty šípů

„importy“

Roudnice nad Labem

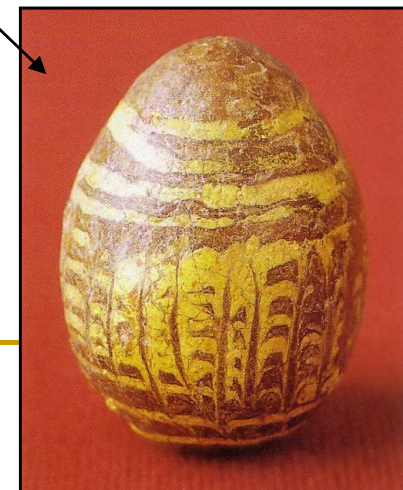

Zběčno

Nový Knín

- Říšské
- Byzantské
  - hedvábí (hrob sv. Ludmily)
  - křížky
- Ruské
  - šperk (závěsky, aj.)
  - enkolpia
  - přesleny z ovručské břidlice
  - pisanky
- Vikinské
  - Náramky (splétaný – Nový Knín; Šluknov)
  - Svatováclavská přilba, svatoštěpánský meč
  - třmen – Zběčno
- Arabské
  - mince

„export“

- otroci

04.05.04

